

Operativt konsept for KV i fredstid

Innhold

1 Innledning	2
1.1 ET OPERATIVT KONSEPT.....	2
1.2 HENSIKTEN MED KONSEPTET.....	2
1.3 KONSEPTETS OPPBYGNING.....	2
1.4 BEGREPSAVKLARING.....	2
2 Rammefaktorer som påvirker anvendelsen av Kystvakten	3
2.1 FORSVARETS OPPGAVER.....	3
2.1.1 Militær tilstedeværelse i prioriterte områder.....	3
2.1.2 Etterretning og overvåking av norske interesseområder.....	4
2.1.3 Suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse.....	4
2.1.4 Krisehåndtering i norske områder.....	4
2.1.5 Annen samfunnsnyttig bruk av Forsvaret.....	4
2.2 SJEF FELLES OPERATIVT HOVEDKVARTERS OPPGAVER.....	4
2.3 KYSTVAKTENS OPPGAVER.....	5
2.3.1 Innledning.....	5
2.3.2 Kystvaktens oppgaver iht Lov om Kystvakten.....	5
2.4 LOVER, FORSKRIFTER, DIREKTIVER MV – RAMMER FOR BRUK AV KYSTVAKTEN.....	7
2.4.1 Komplementær og subsidiær myndighet, kystvaktens myndighetsfullmakter.....	7
2.5 GEOGRAFISKE OG METEOROLOGISKE FORHOLD.....	8
2.5.1 Innledning.....	8
2.5.2 Havområder med norsk jurisdiksjon.....	9
2.5.3 Internasjonalt farvann/Det åpne hav.....	10
2.5.4 Kystnære farvann.....	10
2.6 HISTORIKK – BAKGRUNN OG INTENSJONER RELATERT TIL DAGENS KYSTVAKT.....	11
2.6.1 Ytre Kystvakt.....	11
2.6.2 Indre Kystvakt.....	11
2.6.3 Bruksvakt.....	11
3 Prinsipper for anvendelsen av Kystvakten i fred / krise	11
3.1 TILSTEDEVÆRELSE.....	11
3.1.1 Generell beskrivelse.....	11
3.1.2 Anvendelse av Kystvakten.....	12
3.2 OVERVÅKING AV NORSKE INTERESSEOMRÅDER.....	12
3.2.1 Generell beskrivelse.....	12
3.2.2 Anvendelse av Kystvakten.....	12
3.3 SUVERENITETSHEVDELSE.....	13
3.3.1 Generell beskrivelse.....	13
3.3.2 Anvendelse av Kystvakten.....	13
3.4 MYNDIGHETSUTØVELSE DER KYSTVAKTEN HAR PRIMÆRMYNDIGHET.....	13
3.4.1 Generell beskrivelse.....	14
3.4.2 Anvendelse av Kystvakten ifm ressurskontroll.....	14
3.4.3 Anvendelse av Kystvakten ifm vitenskapelige undersøkelser m.v.....	15
3.4.4 Anvendelse av Kystvakten ifm rapportering og uskadeliggjøring av drivende gjenstander.....	15
3.5 MYNDIGHETSUTØVELSE DER KYSTVAKTEN HAR SEKUNDÆRMYNDIGHET.....	15
3.5.1 Generelt.....	15
3.5.2 Anvendelse av Kystvakten ifm tolloppsyn.....	16
3.5.3 Anvendelse av Kystvakten ifm politioppgaver.....	16

3.5.4	Anvendelse av Kystvakten ifm Miljøoppsyn m.v. og andre oppsynsoppgaver.....	16
3.6	KRISEHÅNTERING.....	17
3.6.1	Generell beskrivelse	17
3.6.2	Anvendelse av Kystvakten.....	17
3.7	ANNEN SAMFUNNSNYTTIG BRUK AV KYSTVAKTEN.....	18
3.7.1	Generell beskrivelse	18
3.7.2	Anvendelse av Kystvakten.....	18
3.8	ANDRE OPPGAVER.....	18
3.8.1	Generelt	18
3.8.2	Anvendelse av Kystvakten ved styrkebeskyttelse	18
3.9	KOMMANDO OVER OG KONTROLL MED KYSTVAKTENS AKTIVITETER	19
	Kommando over Kystvaktfartøyer i KV Sør.....	19
3.9.1	Kommando over og kontroll med Kystvaktfartøyer i KV Nord	19
3.9.2	Fagmyndighet over Kystvakten	20

1 Innledning

1.1 Et operativt konsept

Et operativt konsept er ikke knyttet til en spesifikk operasjon (som i et operasjonskonsept), men heller en ide om hvordan noe kan tenkes gjort på mer generell basis¹.

Det operative konseptet for Kystvakten danner grunnlaget for Kystvaktens totale virksomhet og aktivitet i fredstid. Kystvaktens krigsoppgaver er ikke tatt med i denne sammenheng, da Kystvaktens daglige operasjoner baserer seg på den fredsoperative virksomheten til Forsvaret.

1.2 Hensikten med konseptet

Forsvarets og Sj FOHKs oppgaver legger grunnlaget for det operative konsept for Kystvakten. Med utgangspunkt i disse, samt rammefaktorer beskrevet i senere kapittel, skal det operative konsept beskrive hvordan Sj FOHKs oppgaver skal løses og hvordan Kystvakten vil bli anvendt i denne sammenheng. I tillegg skal konseptet bidra til å synliggjøre de enkelte oppgavene til Kystvakten, samt bidra til å utvikle og ivareta de operative behov for Kystvakten.

1.3 Konseptets oppbygning

Konseptet er bygget opp med forankring i Forsvarets og videre i Sj FOHKs fredsoperative oppgaver som Kystvakten skal bidra til å løse. Lov om Kystvakten² gir i tillegg en rekke oppgaver som ikke er dekket innenfor Forsvarets oppgaver, men som likevel forankret i Sj FOHKs konsept for fredsoperativ virksomhet: ”Jeg vil nytte Kystvakten til å løse oppdrag på vegne av en rekke andre offentlige etater”.

Konseptet tar først for seg de forskjellige rammefaktorer som har innvirkning for hvordan Kystvakten skal anvendes i å løse pålagte oppgaver. Kjernen i konseptet er kapittel 3, der prinsippene for hvordan Kystvakten skal anvendes er beskrevet.

1.4 Begrepsavklaring

Myndighetsutøvelse:

Myndighetsutøvelse innebærer å håndheve norsk lov i territorialfarvannet og øvrige norske jurisdiksjonsområder. Det kan innebære håndhevelse av Norges interesser, og internasjonale lover og avtaler, i internasjonalt farvann.

Suverenitet:

Selvråderett innenfor fastsatte grenser. Nasjonen har lovgivende, dømmende og utøvende makt

¹ MC 133/2 (NATO Operational Planning Architecture)

² Lov av 13 juni 1997 nr 42 om Kystvakten – med tilhørende instruksjer og samarbeidsavtaler. Kystvaktloven trådte i kraft i 1999.

på det territoriet den rår over, herunder selvstyre innad og handleevne og handlefrihet overfor andre stater³.

Suverenitetshevdelse:

Evnen til å forsvare suvereniteten og verne om de grunnleggende rettighetene Norge har i egenskap av å være en selvstendig stat; i fred, væpnede konflikter og krig⁴.

Hevde norske suverene rettigheter:

De rettigheter og den jurisdiksjon som i henhold til FNs havrettskonvensjon er tillagt kyststaten i den eksklusive økonomiske sone og på kontinentalsokkelen.

Suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse beskrives ofte i sammenheng med hverandre. Begrepene/oppgavene vil i denne sammenheng bli beskrevet adskilt fordi suverenitetshevdelse utøves i norsk territorial farvann, og beskriver evnen til å forsvare og verne om de grunnleggende rettigheter Norge har som selvstendig stat, mens myndighetsutøvelse en mer generell betegnelse og beskriver det å håndheve norsk lov både i territorialfarvannet og i øvrige norske jurisdiksjonsområder. Myndighetsutøvelse omfatter lov- og regelverk der Kystvakten har både primær- og sekundærmyndighet.

2 Rammefaktorer som påvirker anvendelsen av Kystvakten

2.1 Forsvarets oppgaver

Forsvarets oppgaver må alltid ligge i bunn for all forsvarsplanlegging. Dette danner selve grunnlaget for utledning av hvilke kapasiteter vårt forsvar skal ha.

Forsvarets oppgaver for perioden 2002 til 2005 er gitt ved Inst. S. Nr. 342 (2000-2001), jfr. St. prp. Nr. 45 (2000-2001)⁵:

- Militær tilstedeværelse i prioriterte områder
- Etterretning og overvåking av norske interesseområder
- Suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse
- Krisehåndtering i norske områder
- Forsvar av norske områder og tilrettelegging for å møte utfordringer mot norsk sikkerhet sammen med allierte
- Sikring av vitale samfunnsfunksjoner
- Internasjonal engasjement
- Annen samfunnsnyttig bruk av Forsvaret

De oppgaver som er av spesiell relevans for Sjøforsvaret og Kystvakten spesielt beskrives kort nedenfor⁶.

2.1.1 Militær tilstedeværelse i prioriterte områder

Militær tilstedeværelse legger grunnlaget for effektiv myndighetsutøvelse og suverenitetshevdelse i fredstid og sikrer samtidig nasjonal handlefrihet og evne til

³ FFOD – Del A, pkt 3.12.2

⁴ FFOD – Del A, pkt 3.12.2

⁵ Innholdet i oppgavene er presentert i St. prp. Nr. 45 (2000-2001)

⁶ Fullstendig presentert i St. prp. Nr. 45 (2000-2001)

krisehåndtering. Militær tilstedeværelse kan også bidra til å forebygge ustabilitet og konflikter. Tilstedeværelse i nordområdene vil her stå sentralt, og Kystvakten er i denne sammenheng et viktig verktøy.

Tilstedeværelse er en forutsetning for utøvelse av de fredsoperative nasjonale oppgavene. De ressursene som Forsvaret rår over må hele tiden prioriteres mot de områdene hvor vi som nasjon blir utfordret. I dagens situasjon anses ressursforvaltningen i Fiskevernsonen rundt Svalbard og grenselinjen mot Russland som de viktigste.

2.1.2 Etterretning og overvåking av norske interesseområder

Overvåking av norske interesseområder er en meget krevende oppgave. Norske interesseområder omfatter havområder hvor Norge har formelle rettigheter, samt prioriterte deler av norsk nærområde. Kystvakten er med på å ivareta denne oppgaven i sin tilstedeværelse og tradisjonelle overvåking i disse områdene.

2.1.3 Suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse

Suverenitetshevdelse er en kjerneoppgave for Forsvaret og forutsetter evne til å håndtere større og mindre episoder i territorialfarvannet. Effektiv og troverdig suverenitetshevdelse forutsetter at Forsvaret har tilstrekkelige ressurser til å overvåke aktiviteten i våre områder og være tilstede på kort varsel med egnet materiell og personell. Kystvakten er her en meget viktig ressurs.

Forsvarets myndighetsutøvelse er i tillegg knyttet til oppsyns- og kontrollvirksomhet på vegne av andre offentlige etater. I forbindelse med at Schengen-avtalen trådte i kraft 26 mars 2001, har Kystvakten fått utvidede oppgaver knyttet til sjøgrenseoppsyn.

Kystvakten har en nøkkelrolle i forbindelse med ressurskontroll og utøvelse av myndighet på vegne av andre statlige aktører i kystforvaltningen. Kystvakten har sin primære oppgave i fredstid og ved episoder i havområder under norsk jurisdiksjon der situasjonen står i fare for å eskalere. Generelt vil tilstedeværelse av Kystvakten i disse områdene heve terskelen for at en konflikt utvikler seg.

2.1.4 Krisehåndtering i norske områder

Kystvakten er aktuelle å benytte i forbindelse med krisehåndtering relatert til konflikter i områder under norsk jurisdiksjon. Kystvakten har personell med høy kompetanse og representerer en ressurs med høy grad av tilgjengelighet som kan benyttes til dette formålet.

2.1.5 Annen samfunnsnyttig bruk av Forsvaret

Forsvaret skal kunne yte støtte til det sivile samfunn i fredstid der dette er forenlig med de forsvarspolitiske mål og Forsvarets øvrige oppgaver. Mange av kystvaktoppgavene er i seg selv støtte til det sivile samfunn. Disse oppgavene blir spesielt beskrevet i pkt 2.3, men særlig kan nevnes søk og redning, støtte til politi og toll, samt kystberedskap.

2.2 Sjef felles operativt hovedkvarters oppgaver

Sjef FOHK har ansvaret for ledelse av det militære forsvar innen rammen av direktiver og oppdrag gitt av Forsvarssjefen, herunder de fredsoperative oppgaver⁷:

- hevde suverenitet innen norsk territorium i samsvar med direktiver gitt av norske myndigheter.
- bidra til nasjonal myndighetsutøvelse og ressursforvaltning i områder under norsk jurisdiksjon.

⁷ DT-1 Instruks for Sjef for felles operativt hovedkvarter

- utøve overvåking og varsling i og omkring kommandoområdet til lands, til sjøs og i luften.
- yte støtte til det sivile samfunn ved katastrofer og ulykker herunder redningstjeneste og miljøvern, samt kunne yte begrenset støtte til andre samfunnsnyttige formål.
- yte støtte til Politiet i henhold til Kgl.res. av 28 februar 2003.

Med utgangspunkt i disse oppgavene har Sj FOHK utarbeidet fellesoperativt planverk (FOPV)⁸ som beskriver konsept for løsning av oppgavene, der Kystvakten har en nøkkelrolle.

Det er Sj FOHKs hensikt å benytte Kystvakten til suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse i henhold til inngåtte avtaler, kystvaktloven og norske forpliktelser etter Schengen avtalen.

Kystvakten skal være en viktig støtte til det sivile samfunn i fredstid med utgangspunkt i oppgaver nedfelt i kystvaktloven.

2.3 Kystvaktens oppgaver

2.3.1 Innledning

Den primære kapasiteten i Sjøforsvaret for fredsoperative oppgaver er Kystvakten. Kystvakten er som sådan omfattet av og bidrar til løsning av Forsvarets og Sjøforsvarets oppgaver. Et særtrekk ved Kystvakten er imidlertid at organisasjon, oppgaver, myndighet og virksomhet også er nærmere regulert og fastsatt i en egen særlov – ”Lov 1997-06-13 nr 42 Lov om Kystvakten” (Kystvaktloven) – med tilhørende instruks og samarbeidsavtaler. Kystvaktloven trådte i kraft i 1999.

Denne lovreguleringen av organisasjon, oppgaver og myndighet definerer samtidig et tydelig skille mellom Kystvakten og de øvrige militære enheter/fartøyer og personell hva angår status og myndighetsfullmakter (inkludert politimyndighet). Lovens §5 andre ledd fastslår at Kystvaktens fartøyer skal ha særskilt uniformering.

Utviklingen innenfor havretten har gitt kyststaten omfattende rettigheter og forpliktelser i de økonomiske sonene og på kontinentalsokkelen. Dette gjelder spesielt innen områder som ressurs- og miljøforvaltning hvor det bærende prinsipp er at retten til å utnytte ressursene henger sammen med plikten til å forvalte disse. Kystvakten er den delen av Forsvaret som først og fremst utøver ressurskontroll og hevder rettigheter i havområder underlagt norsk jurisdiksjon. Dette innebærer omfattende oppsyns- og kontrolloppgaver for Kystvakten. Presset på ressursene i disse havområdene er økende og forsterker behovet for en effektiv Kystvakt.

2.3.2 Kystvaktens oppgaver iht Lov om Kystvakten

Kystvaktloven er en fullmaktslov som gir Kystvakten en rekke oppgaver som ikke er dekket innenfor Forsvarets oppgaver (jfr pkt 2.1). Dette er både oppgaver der Kystvakten er primærmyndighet og der Kystvakten har en komplementær eller subsidiær myndighet for å dekke statens behov for oppsyns-, inspeksjons- og kontrolloppgaver.

Kystvakten skal ha høyeste prioritering på de oppgaver hvor Kystvakten har primærmyndighet.

Kystvaktens oppgaver er gitt i lovens kapittel 3.

2.3.2.1 Oppgaver der Kystvakten er primærmyndighet

Suverenitetshevdelse m. v.

Regulert av Kystvaktlovens § 8. Beskrevet pkt 2.1.3.

Anløpskontroll

Regulert av Kystvaktloven §§18 og 31.

⁸ Sjef Fellesoperativt Hovedkvarters- konsept for fredsoperativ virksomhet

Fiskerioppsyn, fangstopp, ressurskontroll mv

Regulert av Kystvaktlovens §§ 9 og 29. Kystvakten er primærmyndighet med hensyn på at gjeldende lover og bestemmelser overholdes til sjøs.

Oppgaven innebærer også at Norge overholder sine forpliktelser i henhold til internasjonale avtaler, for eksempel NEAFC-avtalen.

Opprettholdelse av ro og orden på fiske- og fangstfelter

Regulert av Kystvaktlovens §24.

Representerer lovhjemmelen for den delen av Kystvaktens oppgaver som ivaretas av Bruksvakten i de kystnære farvann.

Kontroll i forbindelse med vitenskapelige undersøkelser mv

Regulert Kystvaktloven § 15 som gir kystvakten rett til og føre kontroll med personer, fartøyer og faste innretninger som driver undersøkelser eller annen forskningsvirksomhet.

Rapportering om og uskadeliggjøring av drivende gjenstander

Blir regulert av Kystvaktloven § 16.

2.3.2.2 Oppgaver der Kystvakten har komplementær og subsidiær myndighet***Bistand til politiet***

Regulert av Kystvaktloven §17. Formålet med denne loven er å fastsette lovmessig grunnlag for Kystvaktens bistand til politiet som ikke faller inn under §§ 9 til 16 og 18. Denne loven er laget slik at politiet kan benytte Kystvakten til myndighetsutøvelse på sjøen uten og måtte vente på at en midlertidig politimyndighet skal bli gitt av stedlig politimester.

Håndheving av utlendingsloven, oppsyn på Schengen yttergrense, kontroll på grenseovergangsstedene

Regulert av Kystvaktlovens § 12.

Kontroll med følgende lov:

- 1 Lov av 24 juni 1988 nr 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her.

Politiet har ansvaret for utøvelsen av grensekontrollen og Kystvakten kan bistå politiet i deres kontroll. På denne måten bidrar Kystvakten til at Norge overholder sine forpliktelser i forhold til Schengen-avtalen. Primært skal Kystvakten holde oppsyn med kysten mellom de godkjente grenseovergangsstedene på Schengens yttergrense, samt på grenseovergangsstedene utenom deres åpningstider.

Tolloppsyn

Regulert av Kystvaktlovens § 10 og videreført gjennom egen samarbeidsavtale mellom Kystvakten og tollvesenet med tilhørende faglig instruks..

Kystvakten utfører oppsyn med at Tolloven og gjeldende bestemmelser overholdes primært etter anmodning fra Tollvesenet, jfr Kystvaktlovens §§ 33 og 19.

Miljøoppsyn mv

Regulert av Kystvaktlovens §11.

Oppgaver gitt i medhold av Lov om vern mot forurensninger og om avfall er videreført gjennom "Samarbeidsavtale mellom Statens forurensningstilsyn og forsvaret/bistand til det statlige oljevern".

Oppgaver der Fylkeskommunen er primærmyndighet

Regulert av Kystvaktlovens §§ 11 og 12 og videreført gjennom en samarbeidsavtale med Direktoratet for Naturforvaltning/Statens Naturoppsyn med tilhørende faglig direktiv.

Oppsyn med skjellsand uttak og konsesjoner. Oppsyn med vernede områder, herunder fugle-reservater og naturreservater.

Oppgaver der Kystverket er primærmyndighet

Regulert av Kystvaktlovens § 12.

Kystvakten fører oppsyn med at følgende lover blir overholdt:

- Lov av 8 juni 1884 nr 51 om havner og farvann mv, med tilhørende forskrifter.
- Lov av 16 juni 1989 nr 59 om lostjenesten mv, med tilhørende forskrifter

Gjennomføringen av oppsynsoppgaven er presisert gjennom ”Samarbeidsavtale mellom Kystvakten og Kystverket”.

Sjøkartverket

Regulert av Kystvaktlovens § 12 og videreført gjennom en samarbeidsavtale med Sjøkartverket..

Vannsiktprøver, befaring og innsamling av data i forbindelse med oppdatering av Den Norske Los, posisjonering av faste sjømerker, transportstøtte.

Oppgaver der Sjøfartsdirektoratet er primærmyndighet

Regulert av Kystvaktlovens § 12 og videreført gjennom en samarbeidsavtale med tilhørende faglig instruks.

- Lov av 9 juni 1903 nr 7 om Statskontrol med Skibes Sjødyktighed mv

Rapportering av overtredelse av fartøys sjødyktighet og fartsområde, samt bistand ifm grunnstøtinger og havarier.

2.3.2.3 Andre oppsynsoppgaver

Regulert av Kystvaktloven §12

Foruten de oppgavene som er spesifikt nevnt skal Kystvakten ivareta statens interesser med hensyn på Lov 1884-06-14 Lov om beskyttelse av undersjøiske telegrafkabler utenfor de territorielle farvann. Oppgaven ivaretas i liten grad i praksis.

2.3.2.4 Redningsaksjoner

Regulert av Kystvaktloven §14.

Dette er den viktigste oppgaven til Kystvakten, og vil i fredstid alltid ha førsteprioritet.

2.4 Lover, forskrifter, direktiver mv – rammer for bruk av Kystvakten

2.4.1 Komplementær og subsidiær myndighet, kystvaktens myndighetsfullmakter

Kystvaktlovens kapittel 5 omhandler kontroll og tvangstiltak. Det fremkommer her i §21 at Kystvaktens tjenestemenn i forbindelse med håndhevelse av de oppgaver som er listet i §§ 9 - 12 har begrenset politimyndighet. Politimyndigheten er i tillegg til den saklige begrensning som nevnt foran, også stedlig begrenset til virkeområdet til Kystvaktloven, eller det stedlige virkeområde for den lov som håndheves. Politimyndigheten gjelder ikke på land med mindre dette fremstår som åpenbart nødvendig.

Med Kystvaktens tjenestemenn forstås befal og andre som fast eller midlertidig er tilsatt i Kystvaktens organisasjon som tjenestemenn eller militære embetsmenn. Følgelig kan ikke menige mannskaper utøve politimyndighet. Det innebærer også at den sivile del av besetningen

på innleide KV fartøyer og i Bruksvakten ikke har politimyndighet, og kan heller ikke benyttes aktivt i den utøvende og håndhevende kystvaktjenesten hvor det er aktuelt å utøve politimyndighet. matroser vil kunne komme inn under reglene om politimyndighet dersom disse regnes som tjenestemenn i Kystvakten.

Det forutsettes i så fall at disse også blir gitt den nødvendige opplæring i det å utøve politimyndighet.

Kystvaktens myndighet er komplementær og subsidiær. Med disse begrepene menes det at Kystvaktens myndighet kommer i tillegg til, og er underordnet primærmyndigheten. I praksis innebærer dette at Kystvakten skal innhente faglige instruks fra den etat som er primærmyndighet i den aktuelle sak. Dersom tiden eller situasjonen ikke tillater innhenting av faglig instruks fra primærmyndigheten kan Kystvaktens tjenestemenn benytte sin politimyndighet til å få den ulovlige handling til opphør, og eventuelt sikre spor og bevis. Deretter skal fagetatens videre instruks innhentes. Enkelte etater har som et supplement til samarbeidsavtalene med Kystvakten også utarbeidet en faglig instruks for hvordan rutinemessige oppgaver skal utføres på vegne av primæretaten.

Kapittel 5 beskriver også de tvangstiltak som er aktuelle å ta i bruk for Kystvakten. §25 omhandler oppbringelsesinstituttet. Det er her verdt å merke seg at Kystvakten har en sidestilt myndighet med høyere påtalemyndighet (statsadvokatembetene) til å beslutte om et fartøy skal bringes opp for brudd på lover og regler for fiske og fangst (jfr KVL §9)

I samme kapittel er det også tatt inn bestemmelser om forholdsmessighet i bruk av maktmidler. Her fremgår det at Kystvakten aldri skal ta i bruk strengere maktmidler enn det som åpenbart fremstår som nødvendig.

2.5 Geografiske og meteorologiske forhold

2.5.1 Innledning

De totale norske forvaltningsområdene til havs utgjør 1.990 mill km². Disse er fordelt på 1.740 mill km² nord av 65.08N, og 250 tusen km² sør av 65.08N. Begge områdene kan være svært krevende å operere i. Våre havområder dekker til sammen ca 2,7 millioner km². Dette området består av norsk territorialfarvann, den norske økonomiske sone, kontinentalsokkelen, fiskevernsonen rundt Svalbard, samt fiskerisonen rundt Jan Mayen. Den nærmere geografiske bestemmelse av Kystvaktens håndhevingsmyndighet er fastlagt gjennom Kystvaktlovens stedlige virkeområde⁹, der alle disse havområdene er medregnet. I tillegg har vi forpliktelser i de nordatlantiske internasjonale havområder i henhold til NEAFC-regimet¹⁰, herunder Smutthavet, Smutthullet og i havområdene vest av Irland.

Virkeområdet til Kystvakten kan karakteriseres som meget varierende, både med hensyn til geografi og meteorologi. Havområdene varierer fra områder med meget store avstander under til tider meget harde værforhold (Barentshavet, deler av Norskehavet), til områder med kort avstand til land og større værmessig stabilitet (Nordsjøen). Videre har en lokale forskjeller langs norskekysten som varierer fra værharde lange åpne havstrekninger (deler av Finnmarkskysten) til fjordarmer omringet av tett skjærgård som er beskyttet mot vær og vind (deler av Sørlandskysten).

Denne geografiske og meteorologiske variasjonen har konsekvenser for hvordan og med hvilke ressurser/kapasiteter Kystvakten skal operere for å løse sine spesifikke oppgaver i de enkelte havområdene. Det vil i det følgende bli gitt en kort beskrivelse av de enkelte havområdene for å vise hvordan disse rammefaktorene påvirker anvendelsen av Kystvakten.

⁹ Kystvaktlovens § 3.

¹⁰ NEAFC def. North East Atlantic Fisheries Commission. Kontrollregime

2.5.2 Havområder med norsk jurisdiksjon

Figur 1: Områder under norsk jurisdiksjon

2.5.2.1 Norges økonomiske sone

Norges økonomiske sone (NØS) er det området som ligger utenfor og er det tilstøtende området til sjøterritoriet. NØS strekker seg ut til en avstand av 200 nm fra grunnlinjen slik den til enhver tid er fastsatt, dog ikke ut over midtlinjen i forhold til annen stats jurisdiksjonsområde. NØS kan generelt karakteriseres som et havområde med værmessig store variasjoner. Været kan variere med vind fra orkan styrke til havblikk alt ettersom hvor en er og til hvilken tid på året en opererer.

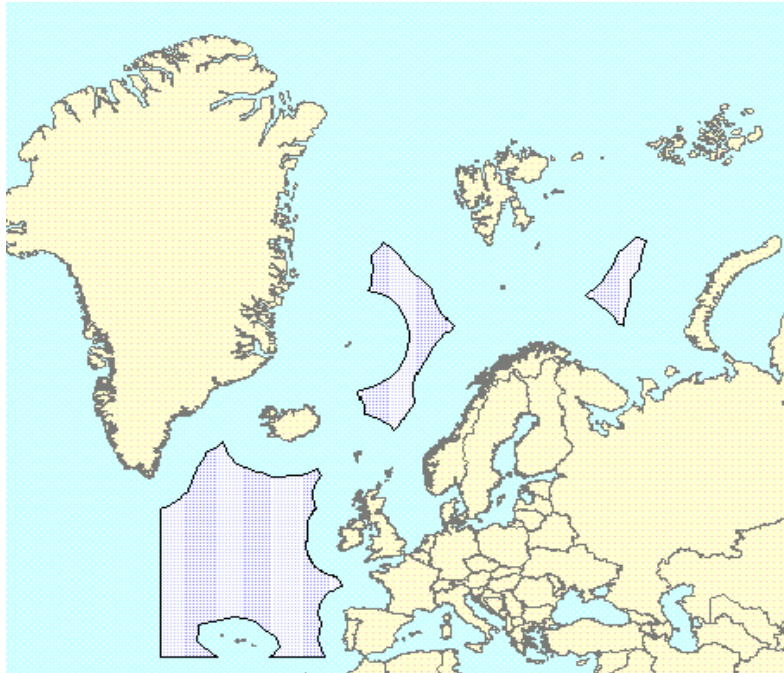
2.5.2.2 Fiskevernsonen rundt Svalbard/Barentshavet

Yttergrensene for Fiskevernsonen rundt Svalbard går i en avstand av 200 nm ut fra øygruppens grunnlinje. Videre begrenses sonen av yttergrensen for NØS. Dette havområdet kan karakteriseres som meget værhardt. Grunnet den relativt kalde temperaturen vil det også dannes is i disse områdene. I vinterhalvåret vil drivisen ofte ligge fra Bjørnøya og nordover. Til lenger nord en kommer til tjukkere er isen, men vil sjelden komme over 1 meter før en når selve polarisbeltet nord av Spitsbergen.

2.5.2.3 Fiskerisonen rundt Jan Mayen

Yttergrensen er trekt i en avstand av 200 nm fra grunnlinjen på Jan Mayen. Yttergrensen mot Island og Grønland er dannet i henhold til egne grenseavtaler. Hele Jan Mayen sonen er et område som har et utpreget polart-maritimt klima. Også i disse områdene er trafikken av lavtrykk stort, og på vinterstid meget intense. Dvs at det også i disse områdene er ekstremt værharde.

2.5.3 Internasjonalt farvann/Det åpne hav

Figur 2: Internasjonalt farvann/NEAFC områder

2.5.3.1 Smutthavet

Det havområde som danner internasjonalt farvann mellom NØS, Islandsk økonomiske sone, Færøysk økonomiske sone, Fiskerisonen rundt Jan Mayen og Fiskevernsonen rundt Svalbard kalles Smutthavet. Også store deler av dette området er generelt værhardt med store svingninger i både vind, bølgehøyde og temperatur.

2.5.3.2 Smutthullet

Smutthullet er havområdet i internasjonalt farvann som ligger utenfor NØS og den russiske økonomiske sone. I vest begrenses området av Fiskevernsonen rundt Svalbard. Dette området kan meteorologisk sammenlignes med de forhold som ble beskrevet for Fiskevernsonen rundt Svalbard.

2.5.3.3 Havområdene vest av Irland

Også disse havområdene karakteriseres som værharde. Lavtrykk dannes i Atlanteren og føres nordover, noe som gir mye vind og til tider stor sjøhøyde. Temperaturene er også her varierende, og det dannes ofte tåke i områdene.

2.5.4 Kystnære farvann

2.5.4.1 Norskekysten

Den helt nordligste strekningen mellom Nordkapp og Andenes kan karakteriseres som den mest værharde strekning langs hele Norskekysten. Kysten rammes ofte, spesielt på vinterstid fra oktober til april, av polare lavtrykk som kan bli svært kraftige med meget kraftig vind. Deler av landsdelen har i tillegg åpne farvann, der skipstrafikken har begrenset adgang til beskyttet skjærgård som skipsfarten kan seile i. Bølgeforholdene er også meget varierende, og deler av

strekningen er definert som farlige bølgeområder.

De kystnære farvann fra Trøndelagskysten og helt til Svenskegrensen er også preget av store variasjoner værmessig. Også for denne landsdelen gjelder det at kysten oftest rammes av kraftige lavtrykk i vinterhalvåret. Vind av kuling styrke opptrer likevel oftere i Sør-Norge enn i Nord-Norge på sommerstid. Grunnen til dette er den karakteristiske pålandsvinden.

Også deler av nordvestlandet og sørlandet har åpne strekninger der skipsfarten ikke har beskyttet skjærgård, noe som øker sårbarheten for denne trafikken, i tillegg til egne operasjoner.

Isproblemer opptrer i Sør-Norge i de aller fleste fjorder, spesielt på Østlandet. Dette kan skape problemer så vel for den vanlige skipsfart som for egne kystvakt fartøyer som opererer i denne kystsonen.

2.6 Historikk – bakgrunn og intensjoner relatert til dagens Kystvakt

2.6.1 Ytre Kystvakt

Den Ytre Kystvakt (havgående strukturen) vi kjenner i dag ble opprettet som et resultat av ”Fiskeri- og sokkelutvalget” (Stoltenberg-utvalget) arbeid 1 1974/75. Bakgrunnen for utvalgets arbeid var havrettsutviklingen som startet i slutten av 50-årene og kyststatenes forsterkede rettigheter på kontinentalsokkelen og dermed et behov for å forsterke de statlige mulighetene innenfor oppsyn, inspeksjon og kontroll. Utvalget foreslo opprettelsen av Kystvakten og skisserte både en struktur og mange av de oppgavene Kystvakten har i dag. Ved behandlingen av stortingsmelding nr 81 (1975-76) ble det vedtatt at dagens Kystvakt skulle opprettes innenfor rammen av Forsvarets organisasjon for å dekke de mange statlige oppsyns- og kontrolloppgavene i havområdene utenfor Norge. Formelt ble Kystvakten som institusjon opprettet 1 april 1977.

2.6.2 Indre Kystvakt

Den Indre Kystvakt ble etablert som en oppfølging av Kystforvaltningsutvalgets innstilling i 1996. Hensikten med etableringen av den Indre Kystvakt var å løse oppsyns- og kontrolloppgavene langs kysten på en bedre måte ute, uten økte krav til ressurser¹¹. Tjenesten ble evaluert både i 1998 og i 2002. Evalueringene viser at Forsvaret og øvrige statlige etater i økende grad har nyttegjort seg ressursen og at Kystvakten har utført de pålagte oppgavene i kystsonen etter intensjonen.

2.6.3 Bruksvakt

Bruksvakten ble etablert i begynnelsen av 1930-årene¹². Bakgrunnen for etableringen var økningen av antallet britiske trålere som fisket inne ved grensen fra Finnmark og ned til Nordland. Trålerne forårsaket store brukstap for de norske fiskerne. Oppsynet har variert i antall fartøyer fra 3 til 22 og har, med unntak av en periode i 1950/60 årene, kun hatt sivil besetning uten myndighetsfullmakter.

3 Prinsipper for anvendelsen av Kystvakten i fred / krise

3.1 Tilstedeværelse

3.1.1 Generell beskrivelse

Tilstedeværelse er en forutsetning for utøvelse av de fredsoperative nasjonale oppgaver. Herunder kommer grunnlaget for en effektiv myndighetsutøvelse og suverenitetshevdelse, samt evne til krisehåndtering i prioriterte områder.

Prioriteter: Vernesonen, Barentshavet og kontinentalsokkelen.

De ressursene som Forsvaret rår over må hele tiden prioriteres mot de områdene hvor Norge

¹¹ St.prop nr 1 93-94 s 50

¹² ”Havets helter” s 44

nasjonalt blir utfordret. I dagens situasjon anses ressursforvaltningen i Barentshavet, herunder fiskevernsonen rundt Svalbard og grenselinjen mot Russland, som de viktigste områdene der Norge blir utfordret. Norge utøver norsk jurisdiksjon i forvaltning og bevaring av de levende ressurser i havet og regulering av fiske og fangst i fiskevernsonen rundt Svalbard¹³. Videre er grenselinjen mellom Norge og Russland i Barentshavet uavklart og grenseskillet defineres fra begge sider som kun midlertidig.

3.1.2 Anvendelse av Kystvakten

Kystvakten skal på generelt grunnlag og på jevnlig basis utøve tilstedeværelse i alle områder som hører inn under Kystvaktlovens stedlige virkeområde.

Kystvakten skal utøve tilstedeværelse i norsk territorialfarvann ved aktivt å hevde norsk suverenitet og myndighetsutøvelse i henhold til Lov om Kystvakten. Kystvakten skal jevnlig være til stede i alle deler av farvannet og ivareta de til enhver tid gitte oppgaver.

Kystvakten skal prioritere jevnlig tilstedeværelse i fiskevernsonen rundt Svalbard, herunder grenselinjen mot Russland. Kystvakten skal prioritere å ha ett kystvaktfartøy med helikopter i fiskevernsonen rundt Svalbard.

Kystvakten skal prioritere tilstedeværelse på kontinentalsokkelen ved at disse områdene inngår som naturlig patruljeområde.

3.2 Overvåking av norske interesseområder

3.2.1 Generell beskrivelse

”Overvåking av norske interesseområder og en effektiv etterretningstjeneste som kan innhente, bearbeide og analysere informasjon om fremmede stater, organisasjoner og individer, er viktig for å sikre sentrale nasjonale interesser og for at Forsvaret skal kunne utføre øvrige oppgaver effektivt og i tide”¹⁴. Vi har i dag et nytt trusselbilde med økte utfordringer, herunder terrorisme, sabotasje mot vitale samfunnsfunksjoner og mot petroleumsvirksomheten. Å overvåke disse områdene er en meget krevende oppgave.

Med sin tilstedeværelse og utøvelse av myndighet i prioriterte områder er Kystvakten en ressurs som kan bidra til overvåking. Kystvakten har i sin suverenitetshevdelse og kontroll/overvåking over fremmed aktivitet, mulighet til å oppdage forhold som kan ha betydning for rikets sikkerhet. Kystvakten har begrensede tekniske ressurser til en effektiv overvåking, men vil være en av flere kilder som til sammen kan skape et totalbilde.

3.2.2 Anvendelse av Kystvakten

Kystvakten skal alltid være aktiv og årvåken i sine patruljeområder med hensyn til overvåking. Det vil si at kystvaktens fartøyer skal rapportere og samle all relevant informasjon som kan være med å bygge et totalbilde av aktiviteten.

Kystvaktens fartøyer skal sende egenrapporter til Kystovervåkingsentralene om uidentifiserte fartøyer, i tillegg til å foreta umiddelbar varsling til kommandomyndighet så snart mistenkelig aktivitet oppdages.

Kystvakten skal være bevisst det til enhver tid gjeldende trusselbilde, herunder risiko for terrorisme/sabotasje mot vitale samfunnsfunksjoner og petroleumsvirksomheten.

Kystvaktens fartøyer er de eneste av Forsvarets fartøyer som jevnlig patruljerer kontinentalsokkelen med tilhørende oljeinstallasjoner. Kystvakten må derfor være forberedt på å yte spesiell overvåking av disse når det kreves.

¹³ Fastsatt ved kgl. res. av 3. juni 1977, med hjemmel i lov av 17. desember 1976 om Norges økonomiske sone.

¹⁴ Gjengitt fra Sj FOHKs konsept for fredsoperativ virksomhet

3.3 Suverenitetshevdelse

3.3.1 Generell beskrivelse

Suverenitetshevdelse skal ligge i bunn for den aktivitet Kystvakten driver som en integrert del av Forsvaret og i henhold til den myndighet og det oppgavespekter Kystvakten er tildelt gjennom Kystvaktloven.

Det skal utøves en effektiv og troverdig suverenitetshevdelse ved at Kystvaktens ressurser benyttes til å overvåke aktiviteten i norsk territorialfarvann. Kystvakten skal være tilstede på kort varsel med sine enheter til å forebygge ulovlige handlinger og forhindre krenkelser av norsk territorium, kontrollere aktørers adferd og reagere på eventuelle lovbrudd.

Kystvaktens ressurser skal håndheve forskrift om fremmede ikke-militære fartøyers anløp av og ferdsel i norsk territorialfarvann, fastsatt i kgl res av 23 desember 1994 (Anløpsforskriften).

3.3.2 Anvendelse av Kystvakten

Kystvakten skal tilrettelegge sine patruljeområder og sitt operasjonsmønster i territorialfarvannet slik at denne hovedoppgaven jevnlig dekkes langs hele kyststrekningen. Det vil si at patruljeområdene må være fordelt slik at ressursene har mulighet for å reagere på oppdagede lovbrudd/krenkelse av norsk territorium på kort varsel. Kystvakten skal opptre aktivt overfor utenlandske ikke-militære fartøyers ferdsel og opphold i norsk territorialfarvann og foreta rutinemessige visitasjoner¹⁵ av fartøyer.

KOMSJØ er på vegne av Sj FOHK ansvarlig for den daglige forvaltning og håndheving av Anløpsforskriften. Antall anløp av utenlandske ikke-militære fartøyer er ca 40 000 på årsbasis. Disse er fordelt med ca 34 000 i Sør-Norge og 6000 i Nord-Norge. Kystvakten vil være et meget viktig verktøy i kontroll og overvåkning av denne aktiviteten.

Anløpsforskriften og håndhevelsen av denne hjemler at Kystvaktens personell kan gå om bord i ethvert utenlandsk fartøy i deres ferdsel i territorialfarvannet. Visitasjonen kan utføres som en rutinekontroll av fartøyet, eller på grunnlag av mistanke om brudd på forskriftene. Under visitasjon kan brudd/mistanke om brudd på andre lovbestemmelser oppdages. Kystvaktens personell skal da i samråd med primærmyndighet utøve myndighet også over disse. Slik kan Kystvaktens primærmyndighet for anløpskontroll gi grunnlag for at andre lovbrudd oppdages og håndheves.

Kystvakten skal føre kontroll og oppsyn med fremmede militære fartøyer i deres ferdsel i norsk territorialfarvann. For opptreden overfor fremmede militære fartøyer henvises det til KOMSJØ ordrebok for maritime enheter, STP-33(A).

Kystvaktfartøyenes personell må inneha kompetanse og myndighet til å foreta slik reaksjon, samt myndighet til å avdekke og reagere på videre lovbrudd som eventuelt avdekkes under en slik visitasjon.

Kystvakten skal ikke foreta såkalt ”non-cooperative” bording eller ”opposed boarding”. Om situasjonen tilsier slik bording skal dette foretas av dedikerte spesialavdelinger i Forsvaret.

3.4 Myndighetsutøvelse der Kystvakten har primærmyndighet

Anvendelsen av Kystvakten til myndighetsutøvelse vil bli beskrevet med utgangspunkt i Kystvaktloven og de enkelte oppgaver som Kystvakten er tildelt i denne.

¹⁵ Visitasjon er beskrevet i KOMSJØ Ordrebok for maritime enheter, STP-33 (A).

3.4.1 Generell beskrivelse

Kystvakten har en nøkkelrolle i forbindelse med ressurskontroll og utøvelse av myndighet på vegne av andre statlige aktører i kystforvaltningen. Kystvaktens myndighetsutøvelse er regulert av Kystvaktloven med tilhørende avtaler med andre statlige etater.

Kystvaktens myndighetsutøvelse skal ivaretas i henhold til Kystvaktloven, inngåtte avtaler og i henhold til norske forpliktelser etter Schengen-avtalen.

3.4.2 Anvendelse av Kystvakten ifm ressurskontroll

Utviklingen innenfor havretten har gitt kyststaten omfattende rettigheter og forpliktelser i de økonomiske sonene og på kontinentalsokkelen. Dette gjelder spesielt innen ressurs- og miljøforvaltning hvor det bærende prinsipp er at retten til å utnytte ressursene henger sammen med plikten til å forvalte disse. Kystvakten er den som utøver ressurskontroll og hevder rettigheter i havområder underlagt norsk jurisdiksjon. Dette innebærer omfattende oppsyns- og kontrollopgaver for Kystvakten. Presset på ressursene i disse havområdene er økende og forsterker behovet for en effektiv kystvakt. Det samme gjelder for oppsyn og kontroll i norsk territorialfarvann der press på enkeltfiskerier stadig blir større.

Den generelle utvikling av fiskeriene viser at det blir et mindre antall fartøyer som driver ressursuttak, men disse blir til gjengjeld større og langt mer effektive. Det totale uttak av fiskeriressursene blir større og det er generelt et større press på de forskjellige artene. Eierinteressene blir også mer komplekse og ofte har en samme eierinteresser for fartøyene som for fiskemottakene på land. Samtidig blir fiskeriregelverket mer og mer komplekst. Alle disse faktorene bidrar til at det kreves et stadig sterkere og aktivt oppsyn av en primærmyndigheten med høy kompetanse for å kunne føre en forsvarlig og god kontroll med uttaket.

Fiske i de kystnære farvann er for det meste knyttet opp mot enkeltfiskerier på forskjellige arter. Dette fisket er i ferd med å bli ytterligere regulert og spesialisert, noe som krever stadig sterkere oppsyn og kontroll. Etter etableringen av den Indre Kystvakten er den generelle kontrollen med fiskerilovgivning innenfor norsk territorialfarvann blitt betydelig bedre.

Det er ikke behov for en kontinuerlig tilstedeværelse i faste tildelte områder, men heller oppsøkende virksomhet samt forsterket oppsyn under sesong- og enkeltfiskeriene.

Kystvaktens ressurskontroll skal på generelt grunnlag foregå i tildelt virkeområde i Kystvaktloven. Plassering og virkeområde av Kystvaktens ressurser skal være behovsstyrende, situasjons- og oppdragsbestemt med utgangspunkt i hvor det totale ressursuttaket og hvor presset på fiskeartene er størst og mest kritisk. Kystvaktens personell må inneha makt og myndighet til å føre en kontroll, og være i stand til å reagere på eventuelle lovbrudd innenfor alle virkeområder.

Dette vil si at fast områdetildeling i forbindelse med ressurskontroll ikke skal være styrende for Kystvaktens aktivitet. Derimot skal kystvaktens ressurser benyttes der behovet og aktiviteten til enhver tid er størst. Dette gjelder både for våre havområder og i de kystnære farvann.

Norge er pålagt og følge opp forpliktelsene i NEAFC (North East Atlantic Fisheries Commission)-avtalen. Avtalen gir Kystvakten rett til å inspisere og kontrollere fiskefartøyer fra de land som har signert og ratifisert avtalen. Avtalepartene har forpliktet seg til å føre kontroll og oppsyn med det fiskeriet som foregår i NEAFC områdene.

Kystvakten skal jevnlig føre kontroll og oppsyn med det fiskeriet som foregår i NEAFC områdene. Kystvakten skal spesielt prioritere oppsyn og kontroll med de NEAFC områder som ligger i våre nærliggende havområder, det vil si henholdsvis Smutthavet og Smutthullet. Ved mer en 10 norske fartøyer i fiske i samme NEAFC-område plikter Kystvakten å stille ett kystvakt-fartøy til rådighet, eller stille inspektør på et av de andre avtalepartenes fiskerioppsynsskip som

kan føre kontroll med aktiviteten. Når Kystvaktens fartøyer deployeres til NEAFC tjeneste skjer dette etter en faglig og operativ koordinering mellom SJFOHK og SJKV.

Kystvakten har som oppgave å holde ro og orden på fiske- og fangstfeltene. Denne oppgaven må ses i sammenheng med Kystvaktens ressurskontroll og deres generelle tilstedeværelse på fiskefeltene. Opprettholdelse av ro og orden på fiskefeltene skal derfor ivaretas som en naturlig del av Kystvaktens generelle aktivitet.

Kystvakten vil i sin ressurskontroll ha tett samarbeid med Fiskeridirektoratet vedrørende lovgivning, håndhevelse med mer. Kystvakten vil også samarbeide med men de enkelte politidistrikt ved avdekking av eventuelle lovbrudd som fører til oppbringelse/anmeldelse.

Det er Fiskeridirektoratet som har primærmyndighet ved landing av fangst. Kystvakten skal forholde seg til Kystvaktinstruksens §10 ved eventuell bistand.

Kystvakten skal i hovedsak ikke foreta noen form for ressurskontroll på land, med unntak av situasjoner som beskrevet i Kystvaktinstruksen¹⁶.

Kystvakten skal ved anledning utøve oppgaver for Havforskningsinstituttet. Dette gjelder lengdemåling og prøvetaking av fisk, rapportering av sjøpattedyr og bistand til prøvetaking i forbindelse med algeoppblomstring.

3.4.3 Anvendelse av Kystvakten ifm vitenskapelige undersøkelser m.v.

Kystvakten skal i forbindelse sin øvrige aktivitet og i sine patruljeområder føre kontroll med personer, fartøyer eller faste innretninger som driver vitenskapelige undersøkelser eller annen forskningsvirksomhet.

3.4.4 Anvendelse av Kystvakten ifm rapportering og uskadelliggjøring av drivende gjenstander

Kystvakten skal i sine patruljeområder og i utførelse av sine øvrige oppgaver rapportere om, og eventuelt uskadelliggjøre drivende gjenstander som representerer en umiddelbar fare for betydelig skade på personer, fartøyer, faste innretninger eller det ytre miljø.

3.5 Myndighetsutøvelse der Kystvakten har sekundærmyndighet

3.5.1 Generelt

Når kystvakten løser oppgaver iht. sekundærmyndighet skal det tas hensyn til retningslinjer for hvordan de forskjellige oppdragene skal utføres. Retningslinjene er gitt i egne samarbeidsavtaler og faglige instruksjoner mellom Kystvakten og den enkelte etat/primærmyndighet. Av den grunn vil ikke selve oppdragsutførelsen for den enkelte etat bli tatt opp her. Derimot vil det bli gitt overordnede føringer og prioriteringer for anvendelse av Kystvakten i samarbeid med andre etater.

Kystvaktens utførelse av oppdrag på vegne av andre etater skal på generelt grunnlag foregå i tildelt virkeområde i Kystvaktloven. Plassering og virkeområde av Kystvaktens ressurser skal også i slik sammenheng være behovsstyrende, situasjons- og oppdragsbestemt. Dette skal likevel ikke gå på bekostning av plassering og område hvor Kystvakten har oppdrag som primærmyndighet

Kystvaktens kontroll og oppsyn i forbindelse med oppgaver der Kystvakten har sekundærmyndighet skal så langt mulig skje etter anmodning fra vedkommende kontrollmyndighet. Kontroll i Svalbards indre farvann og sjøterritorium skal i alle tilfeller skje i samsvar med direktiver gitt av Sysselmannen på Svalbard.

Samarbeidsavtalene med andre myndigheter innebærer som hovedregel at Kystvakten skal observere og rapportere. Dersom Kystvakten avdekker eventuelle lovbrudd som er av en slik

¹⁶ Iht Kystvaktinstruksens § 10

karakter at en må foreta en form for reaksjon skal dette normalt skje etter anmodning fra vedkommende myndighet.

Kystvakten skal i sin utførelse av oppgaver for andre etater ikke la dette gå utover sin utførelse av de oppgaver der Kystvakten har sin primærmyndighet.

Det vil prinsipielt være uheldig å binde opp et kystvaktfartøy over en lengre periode for en enkelt etat eller et enkelt oppdrag. Men dette må imidlertid vurderes opp i mot den totale oppdragsaktivitet og viktigheten av disse.

Andre myndigheter kan ha tjenestemenn embarkert på Kystvaktens fartøyer. De samme prinsipielle hensyn må også her tas. En slik embarkering skal være behovs- og oppdragsbasert med utgangspunkt i enkeltoppdrag, og skal begrenses til det som anses nødvendig for en effektiv løsning av hvert enkelt oppdrag.

3.5.2 Anvendelse av Kystvakten ifm tolloppsyn

Tollvesenet er en betydelig bruker av Kystvaktens tjenester. Bistanden som ytes til Tollvesenet kan være planlagte aksjoner som programmeres i kvartalsprogrammer for Kystvakten, eller ad-hoc oppdrag som kan basere seg på underretningsinformasjon eller trusselvurderinger foretatt av Tollvesenet lokalt eller sentralt. Bistanden kan være spaning eller fysiske tollkontroller på egen hånd eller sammen med tolltjenestemenn.

3.5.3 Anvendelse av Kystvakten ifm politioppgaver

Politiet er også en betydelig bruker av Kystvaktens tjenester etter samme mønster som for Tollvesenet.

3.5.4 Anvendelse av Kystvakten ifm Miljøoppsyn m.v. og andre oppsynsoppgaver

Kystvakten skal være forberedt på å foreta Kystberedskap og Aksjonsledelse (KYBAL) og fungere som skadestedsleder på stedet inntil primærmyndighet kan ta over ansvaret. Denne oppgaven skal foretas i henhold til gjeldende KYBAL-plan.

Kystvakten skal prioritere å overvåke, støtte og reagere ved situasjoner hvor skipsuhell kan medføre forurensningsskader. Den samarbeidende etat i denne sammenheng er Kystverkets Beredskapsavdeling i Horten. Herunder er oppdrag som skadestedsleder i forbindelse med oljevernaksjoner og oljeutslipp, kontroll av oljeholdige skip og lignende.

Det har i de siste årene vært en stadig økende oljetransport fra områdene rundt Kola og Kvitsjøen i Russland. Denne transporten går langs norskekysten og til kontinentet, eller transatlantisk over til Nord-Amerika. I den forbindelsen er det satt fokus på slepebåtberedskap langs kysten. I form av sin tilstedeværelse vil Kystvaktens fartøyer kunne være tilgjengelig som slepekapasitet om nødvendig.

Flere av Kystvaktens fartøyer har oljevernutstyr om bord på permanent basis. Trening og øving i bruk av dette internt skal foretas etter pålagte retningslinjer fra Kystverkets Beredskapsavdeling og i forbindelse med oljevernøvelser.

Kystvakten foretar også miljøoppsyn på vegne av Direktoratet for Naturforvaltning/Statens Naturoppsyn som har delegert mange av sine oppgaver til de respektive fylkesmennene. Kystvakten gjennomfører oppsynet både i form av tilstedeværelse på kysten og da som en del av sin patrulje, men også enkelte ganger i form av mer spesifikke oppdrag.

Kystvakten kan i henhold til KVL § 12g håndheve utlendingsloven. Imidlertid skal Kystvakten i henhold til samarbeidsavtalen mellom Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet ikke på eget initiativ gjennomføre personkontroll, dvs inn- eller utreisekontroll. Denne avtalen er imidlertid ikke itl hinder for at Kystvaktens tjenestemenn i forbindelse med dokumentkontroll ved visitasjon av fremmede ikke-militære fartøyer kan kontrollere identifikasjonsdokumenter

(reisedokumenter eller sjømanns identitetspapirer) til de ombordværende på fartøyet. På denne måten kan uregelmessigheter i forhold til utlendingslovgivningen også avdekkes (f.eks. falske eller forfalskede dokumenter). Primært skal Kystvakten holde oppsyn med kysten mellom de godkjente grenseovergangsstedene på Schengens yttergrense, samt på grenseovergangsstedene utenom deres åpningstider.

Kystvakten skal prioritere oppgaver for andre etater som står i naturlig sammenheng med oppgaver der Kystvakten er primærmyndighet. Her tenkes spesielt på den inspeksjonsvirksomhet Kystvakten utfører ved håndheving av Anløpsforskriften. I denne sammenheng vil det være naturlig å utføre kontroll av skipets sjødyktighet, fartsområder, losbestemmelser, farledsbevis, øvrige sertifikater, redningsmateriell, med mer. Avdekkede brudd rapporteres i henhold til gjeldende samarbeidsavtaler.

3.6 Krisehåndtering

3.6.1 Generell beskrivelse

De farvann som Norge forvalter, eller har eksklusiv utnyttelsesrett til, er rike på naturressurser. I perioder med ressurskriser i europeisk eller global sammenheng kan det oppstå press mot Norge om fordeling og utnyttelse av disse ressurser. Tilstøtende områder som er internasjonalt farvann kan inneholde viktige ressurser som det kan bli internasjonal konkurranse om.

Grensen for norsk territorium er uomstridt og internasjonalt anerkjent. Grensen for Norges økonomiske sone mot Russland og Fiskevernsonen rundt Svalbard har imidlertid ikke samme klare status. Det eksisterer per dags dato enighet om forvaltning av fiskeressurser, men ikke av f.eks. petroleumsforekomster eller andre ressurser. Avtalen om Fiskerisonen ved Jan Mayen omhandler heller ikke utvinning av andre ressurser. Nye havrettstraktater og andre avtaler kan løse noen uløste spørsmål. I kjølvannet av disse kan det imidlertid oppstå tolkningstvister og nye konflikter.

Krisehåndtering kan innebære trusler om og gjennomføring av offensive operasjoner, f.eks. deployering av ubåter til et aktuelt område. Grensekrenkelser i en eller annen form og brudd på norsk lov og regelverk kan være del av eskaleringen. Ved slik eskalering vil krisehåndteringsoperasjoner gå over på et høyintensitetsnivå og til fellesoperasjoner der Sjøforsvarets andre fartøyer deltar sammen med våre andre to forsvarsgrener. Herunder kan det være aktuelt for Kystvakten å samarbeide med fregattene, Luftforsvaret (fly og utplasserte luftvernemheter), Forsvarets spesialstyrker. Videre med politiets beredskapsstyrke, oljeselskaper og sivile myndigheter. Samarbeid med andre lands militære styrker i en fellesoperativ sammenheng kan også være sannsynlig.

3.6.2 Anvendelse av Kystvakten

For å forhindre utvikling/eskalering av en konflikt vil Kystvakten ha en viktig oppgave i form av sin tilstedeværelse og daglige myndighetsutøvelse i norske jurisdiksjonsområder, herunder Fiskevernsonen rundt Svalbard.

Kystvakten og dets personell skal være forberedt på å foreta situasjonsbestemt krisehåndtering/konflikthåndtering i deres virkeområder. Herunder spesielt i de omstridte områder. Krisehåndtering menes i denne sammenheng episodehåndtering av lavere intensitet.

Ved eskalering av konflikter hvor dette kan true den nasjonale sikkerhet og interesser skal Kystvakten være forberedt på å operere som del av en fellesoperativ styrke i samarbeid med andre militære forsvarsgrener samt andre sivile myndigheter.

3.7 Annen samfunnsnyttig bruk av Kystvakten

3.7.1 Generell beskrivelse

Kystvaktens oppgaver i henhold til Kystvaktloven er i seg selv støtte til det sivile samfunn på en rekke områder. Disse oppgavene inngår som en del av den totale myndighetsutøvelsen som Kystvakten utfører. Disse er derfor omtalt under kapittel om myndighetsutøvelse.

For annen samfunnsnyttig støtte vil det derfor i denne sammenheng være søk og redning, samt annen bistand i forbindelse med naturkatastrofer som omtales.

Søk og redning vil være en prioritert oppgave for Kystvakten, og skal alltid ha førsteprioritet foran andre oppgaver tildelt Kystvakten. Bistand til søk og redning er utover Kystvaktloven regulert av London-avtalene¹⁷.

3.7.2 Anvendelse av Kystvakten

Kystvaktens fartøyer skal til enhver tid være klar til å delta i søk- og redningsoperasjoner. Kystvaktfartøyene som blir involvert i slik operasjoner skal være forberedt på og ta over som ”On Scene Coordinator”. Kystvaktens personell skal ha tilstrekkelig kompetanse og kapasitet til at en slik rolle kan ivaretas.

Det er Hovedredningsssentralene som leder søk- og redningsoperasjoner, og Kystvakten skal forholde seg til disse og den lokale politimester som overordnet myndighet.

Kystvakten skal likevel, og uavhengig av overordnet myndighet, kunne treffe de tiltak som måtte være nødvendig for å opprettholde ro og orden i redningsområdet, herunder sikre og skjerme områdene for uvedkommende. Det vil si at Kystvakten skal, om dette er nødvendig, bruke makt for å sikre og skjerme områdene.

3.8 Andre oppgaver

3.8.1 Generelt

Utover de oppgaver og prinsipper for anvendelse av Kystvakten som nevnt over, skal Kystvakten bidra til at øvrige militære oppgaver ivaretas. Spesielt i denne sammenheng vil det nevnes det nye globale trusselbildet med hensyn til risiko for terror/sabotasje. Forsvaret har som oppgave å beskytte eget og allierte styrkers personell og materiell på norsk territorium. Denne oppgaven gjelder for alle avdelinger i Forsvaret, samt allierte avdelinger, fartøyer, fly og enkeltpersoner. Med sin tilnærmet konstante tilstedeværelse i norsk territorialfarvann, er Kystvakten en ressurs som kan benyttes i slik sammenheng.

3.8.2 Anvendelse av Kystvakten ved styrkebeskyttelse

Kystvakten skal være forberedt på å forestå styrkebeskyttelse ved utenlandske militære fartøyers anløp til Norge etter ordre fra kommandomyndighet.

De av kystvaktens fartøyer som forestår slik beskyttelse skal ha ressurser og kompetanse til å kunne sikre objektet mot eventuelle terroranslag under transitt i norsk territorialfarvann. Det presiseres i denne sammenheng skipssjefenes ansvar i henhold til gjeldende bestemmelser¹⁸.

¹⁷ London-avtalene fra hhv 1. nov 1770 og 27. apr 1979.

¹⁸ -Forsvarets sikkerhetsbestemmelser

-Instruks for militære vakters bruk av våpen og tvangsmidler i fredstid.

3.9 Kommando over og kontroll med Kystvaktens aktiviteter

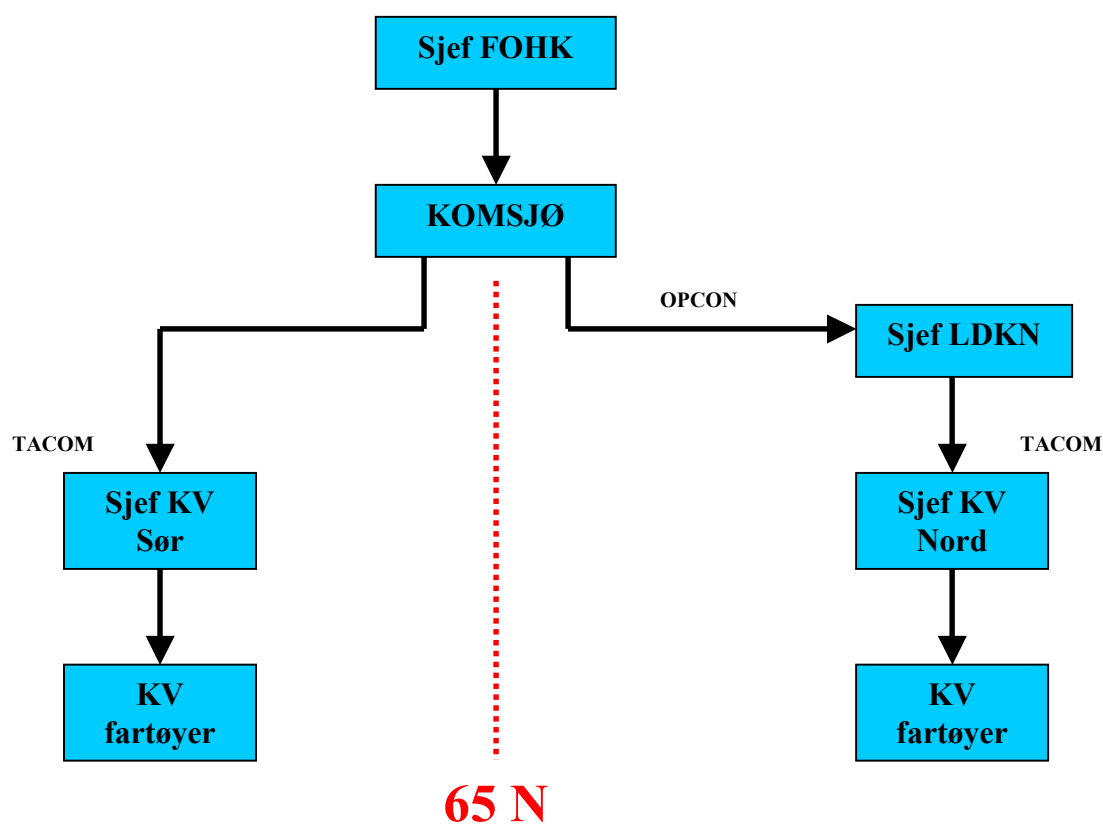
Kommando over Kystvaktfartøyer i KV Sør

På vegne av Sjeff FOHK utøver KOMSJØ operativ kommando over kystvaktens fartøyer i KV Sør. Sjeff KV Sør utøver taktisk kommando over tilhørende fartøyer.

3.9.1 Kommando over og kontroll med Kystvaktfartøyer i KV Nord

Sjeff FOHK utøver operativ kommando over kystvaktens fartøyer i KV Nord. Sjeff LDKN tildeles operativ kontroll med kystvaktens fartøyer i KV Nord. Sjeff KV Nord utøver taktisk kommando over tilhørende fartøyer.

Figur 3: Kommando- og kontroll over Kystvakten

3.9.2 Fagmyndighet over Kystvakten

Sjef Kystvakten er underlagt Generalinspektøren for Sjøforsvaret (GIS) og utøver styrkeproduksjon på vegne av han. Sjef Kystvakten har fagmyndighet over kystvakten. Det vil si at Sjef Kystvakten er faglig ansvarlig for Kystvaktens aktiviteter, herunder koordinering av oppdrag, prioriteter og bestemmelser fra andre myndigheter. Håndhevelse av lover og forskrifter er regulert av egne samarbeidsavtaler mellom ansvarlig etat og Sjef Kystvakten. Dersom det er lovbrudd tar fartøyene kontakt direkte opp mot ansvarlig etat, eller lar saken gå gjennom skvadronen for å avklare hvilke tiltak/forføyninger som eventuelt skal foretas.

Figur 4: Fagmyndighet over Kystvakten

